

2. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління: історико-літературний та поетикальний аспекти: монографія / наук. ред. М. Г. Жулинський. Київ: Смолоскип, 2010. 632 с.
3. Ткачук М. Українська література ХХ століття: монографія. Тернопіль: Медобори, 2014. 608 с.
4. Шевчук В. Барви осіннього саду. Київ: Дніпро, 1986. 488 с.

Муц Марія

студентка групи УФа-42 факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання Штонь Оленаю

ПОРІВНЯННЯ У МОВІ РОМАНУ ЛІТТИ КОСТЕР «ДАР ЗРЕТИ»

Для передачі найтонших відтінків думки чи почуття, яскравого та виразного змалювання довкілля майстри слова використовують *порівняння* – фігури мови, що полягають у зображенні особи, предмета, явища або дії через найхарактерніші ознаки, які є органічно властивими іншим особам, предметам чи явищам [3, с. 469].

Такі образні засоби неодноразово ставали об'єктом вивчення лінгвістів, зокрема Д. Баранника, Я. Голоюх, Г. Довженко, І. Кучеренка, Л. Мацько, С. Педченко, С. Рошко, С., О. Дуденко, Н. Шаповалової та ін.

Та все ж деякі питання, зокрема лінгвостилістична специфіка означених тропів у творах сучасних українських письменників, потребують наукового осмислення. Це стосується вивчення порівняльних конструкцій у романі Літти Костер «Дар Зрети», тому тема нашої наукової розвідки є актуальною.

Мета статті: виявити й описати лексико-семантичні та структурні особливості порівнянь у романі Літти Костер «Дар Зрети».

Дослідники у складі порівняльних конструкцій виокремлюють суб'єкт порівняння (те, що порівнюють) та об'єкт порівняння (те, з чим порівнюють) [3,

с. 507]. Як зауважує Т. Павлюк, порівнянню можуть піддаватись найрізноманітніші за своєю природою об'єкти»[4, с.147].

Об'єктами порівнянь, що яскраво репрезентують сегменти авторської мовної картини світу, у романі Літти Костер виступають:

1) **тварини, птахи, плазуни, рослини:** *«Вовки, завбільшки з коней»* [1, с. 25];

2) **явища природи:** *«Потрібна думка блискавкою влетіла до голови та осяяла майбутню стратегію ведення діалогу»* [1, с. 123];

3) **нежива природа:** *«Кільця диму висіли над нею темними патлатими хмарами»* [1, с. 73], *«Бути вічною, як сама вода»* [1, с. 77];

4) **людина:** *«Чому такі, як Юля, не люблять подорожувати потягом?»* [1, с. 6], *«З такими людьми, як Даяна, зазвичай дорога пролітає наче одна мить»* [1, с. 39];

5) **предмети побуту:** *«Відчуття неймовірного спокою і тиші м'яко огортає її пухкою ковдрою»* [1, с. 77], *«Нарешті одна з іскрила торкнулася пальців і запалала рівним світлом, наче свічка»* [1, с. 163];

6) **абстрактні поняття:** *«Мовчанка kota затягувалася й важкою підозрою лягала на серце»* [1, с. 31], *«Ненависний амулет важким тягарем лягає в долоню»* [1, с. 174];

7) **релігійні, язичницькі, демонологічні поняття:** *«Хропе, як ненаситне чудовисько з пекла»* [1, с. 9], *«Промайнуло повз неї і створіння, схоже на чортика з дитячих казок, із маленькими рїжками та носиком-рильцем»* [1, с. 25].

Щоб зрозуміти порівняння як елемент ідіостилю Літти Костер, необхідно класифікувати конструкції ще й за суб'єктом порівняння. Відповідно до цього виділяємо такі групи:

1) **природа (явища природи, тварини, комахи, рослини):** *«Навколо тебе як із відра ллє не просто дощ, а справжнісінький водоспад»* [1, с. 4], *«Метелик вабив за собою, ніби провідна зірка, показуючи дорогу»* [1, с. 65];

2) **соматизми:** «Сірий грізною дугою вигинав **спину**» [1, с. 33], «Його вуста не усміхалися, проте **очі** сяяли добрим і світлим вогнем» [1, с. 49], «Жінки з **волоссям** чорнішим за саму ніч» [1, с. 65].

3) **абстрактні поняття:** «**Мовчанка** kota затягувалася й важкою підозрою лягала на серце» [1, с. 31], «**Енергія** хвилею прокотилася по всьому тілу» [1, с. 140];

4) **предмети:** «Яскравим вогником зблиснув **амулет** на шиї» [1, с. 74], «Діана збирала **стріли**, її вірні собаки допомагали, обережно приносячи їх, наче це були палиці» [1, с. 91];

Варто виокремити порівняння, суб'єктом яких є лексема **дим**: «Він уже стояв біля казана, **білий дим** обіймав його стан, то звужуючись кільцями, то улесливо звиваючись туманом під ногами» [1, с. 26], «Жар вогню, розпатлане волосся та **їдкий дим**, що змією в'ється навколо юнака» [1, с. 32], «**Кільця диму** висіли над нею темними патлатими хмарами» [1, с. 73], «Буревії **чорного диму** лягають вуаллю на привітний погляд» [1, с. 123].

Частотними також є порівняння із суб'єктом **істота**: «Принаймні **істота** ця була схожою на ящірку» [1, с. 106], «**Істота**, завбільшки з високе дерево» [1, с. 166], «Худорлява **істота**, наче тростинка, з довгим тонким незрозумілого кольору волоссям, що спадає на плечі» [1, с. 168].

Здійснюючи аналіз порівняльних конструцій у творі Літти Костер «Дар Зрети», ми зауважили, що суб'єкти та об'єкти порівнянь, які демонструють авторську мовну картину світу, напрочуд різноманітні та небуденні. Вони є відображенням безмежної та нестандартної уяви письменниці: «**Розмова**, згорнувшись клубочком, закотилася в куток» [1, с. 60], «**Голос** старої звучав, ніби скрипучий флюгер, що вимушений терпіти напади вітрів» [1, с. 67], «**Крик** наполоханою птахою злетів над бруківкою» [1, с. 88], «**Діалог** розігрувався, наче партія у великому тенісі» [1, с. 101], «Холодне лезо відізналося переможною піснею» [1, с. 68], «Буревії чорного диму лягають вуаллю на привітний погляд» [1, с. 123], «Потрібна думка блискавкою влетіла

до голови та **осяяла** майбутню стратегію ведення діалогу» [1, с. 123]. Ці тропи характеризуються самобутністю, неповторністю та у деяких випадках навіть несподіваністю.

Опираючись на класифікацію І. Кучеренка [2, с.9], серед усіх порівнянь у творі виокремлюємо дві великі групи: безсполучникові та сполучникові.

Порівняльні конструкції із **безсполучниковим** типом зв'язку поділяємо за групами так:

1) **виражені лексемою в орудному відмінку:** «*Ранок відгукнувся щебетом пташок*» [1, с. 153], «*Чисті смарагди палали диким, неприборканим вогнем*» [1, с. 154], «*«Просто опік» розтікся огидною червоною плямою, захопивши в полон усю долоню*» [1, с. 163].

2) **порівняння, виражене прислівниковою структурою з «по-»:** «*Довелося заплющити очі й по-чесному уявити*» [1, с. 86], «*Нептун по-дружньому ляснув соратника по плечу*» [1, с. 90], «*У пічці по-домашньому потріскували дрова*» [1, с. 136].

3) **порівняльні сполучення з дієслівною зв'язкою, вираженою допоміжними словами: бути схожим:** «*Промайнуло повз неї і створіння, схоже на чортика з дитячих казок*» [1, с.25], «*Юнак кинув у вогонь жменю чогось срібного, схожого на попіл*» [1, с. 7], «*Принаймні істота ця була схожою на ящірку*» [1, с.106], «*Тут повно людей і двері більше схожі на муляж, ніж на портали в потойбіччя*» [1, с. 131].

Кількісно вирізняється група порівнянь зі **сполучниковим** зв'язком. У творі найчастіше вживаними є звороти з такими сполучниками:

1) **як:** «*Тільки навчання коливається, як той маятник, від складного до легшого*» [1, с. 119];

2) **наче:** «*Ніч дихала, наче величезний звір, поволі наповнюючи легені прохолодою, а голову - ледь вловимим відчуттям безпеки*» [1, с. 45];

3) **неначе:** «*Краплі, неначе кришталіки льоду, пронизували шкіру*» [1, с. 66];

4) **ніби**: «Голос старої звучав, **ніби** скрипучий флюгер, що вимушений терпіти напади вітрів» [1, с. 67];

5) **ніж**: «Краще з голоду померти, **ніж** відповідати на такі провокаційні запитання» [1, с. 9].

Окремо виділяємо у романі невеличку групу **фразеологізованих порівнянь** (т. зв. компаративних фразеологізмів) – порівняльних зворотів, які в ході мовного розвитку стали стійкими сполученнями слів. Сюди відносимо такі вирази: «Навколо тебе **як із відра** ллє не просто дощ, а справжній водоспад» [1, с. 4], «Відчуває себе в лісі **неначе вдома**» [1, с. 53], «Кошки виявилися важчими, **ніж** здавалися **на перший погляд**» [1, с. 58], «Проте здавалося, наче **як у дома** почувуються тільки мольфар і Юля» [1, с. 136], «Адже таких небочосів - **як грибів після дощу**» [1, с. 176].

Отже, найчастотнішими об'єктами та суб'єктами порівнянь у Літти Костер виступають явища природи та абстрактні поняття. Найбільш частотними є порівняння зі сполучниковим зв'язком, зокрема зі сполучниками **ніби** і **наче**, рідше вживані сполучники **як**, **ніж**, **неначе**. Можемо стверджувати, що порівняння у романі різноманітні за своєю будовою, змістом і тематичними групами, самотутні та небуденні, що свідчить про неабияку майстерність авторки. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні інших образних засобів у творах письменниці.

Список використаної літератури

1. Костер Літта. Дар Зрети. Київ: Гамазин, 2020. 184 с.
2. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції мови в світлі граматики. Київ, 1959. 108 с.
3. Мацько Л. І. Порівняння. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. С. 507.

4. Павлюк Т. П. Семантична структура порівняльного звороту в поетичному тексті. *Лінгвістика: збірник наукових праць*. Луганськ, 2009. №1. С. 146-152.

Новохатько Аліна

студентка Криворізького державного педагогічного університету. Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур Журба Світлана

ДУАЛІЗ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ПЕРСОНАЖІВ У РОМАНІ «НЕВЕЛИЧКА ДРАМА» В. ПІДМОГИЛЬНОГО

Для українського модернізму як основного літературного напрямку ХХ ст. боротьба за людину була однією з визначальних рис. Проза В. Підмогильного перейнята тривогою за людину, яка не виступає виразником соціальних негараздів, а є результатом конкретно-історичного буття і самодостатнім об'єктом авторського вивчення, розкриттям психологічних чинників. Дослідники звернули увагу на те, що в психіці людини можуть співіснувати амбівалентні думки щодо одного і того ж явища, предмета тощо. Ці розбіжності врешті призводять до утворення в людській свідомості Іншого, що «знаходиться» там не постійно, а з'являється в момент психічного супротиву, суперечності самому собі чи дійсності. Так, в літературній думці існує кілька спроб теоретично осмислити феномен психічного двійництва.

Творчість В. Підмогильного, а саме її екзистенційну проблематику, психологізм образів досліджували в своїх працях Ю. Бойко, О. Галета, С. Луцій, В. Мельник, Р. Мовчан, Н. Монахова, С. Павличко, І. Скляр, М. Тарнавський, В. Шевчук, Ю. Шерех та інші. Проте питання двоїстої природи буття персонажів роману «Невеличка драма» потребує ґрунтового дослідження, що й визначає **актуальність роботи**.

Роман «Невеличка драма» репрезентує модель побудови психічного